

Acompaña el Cid i els seus homes per vells territoris islàmics de frontera en el segle xi. Sent-te com un cavaller medieval i recrea les seues fatigues i les seues batalles a través d'una Espanya d'interior rural amb una diversitat natural i paisatgística que no deixarà de sorprendre't.

Les primeres conquestes i batalles

Desterrat per Alfons VI, el Cid abandona Castella i entra, de nit, en els territoris de la taifa islàmica de Toledo, hui pertanyents a la província de Guadalajara. Evita Atienza, que, segons la Cançó del Cid, és una penya «molt forta», i continua cap a la vall de l'Henares, on els desterrats, necessitats de queviures, prenen una població fortificada: Castejón de Henares o tal vegada Jadraque. Passen per Anguita i prossegueixen cap al nord-oest, pel desolat erm de Layna, cap a la vall del Jalón. Allí imposen la llei de la força entre els naturals i conquisten Alcocer, prop d'Ateca. En represàlia, un exèrcit arribat de València amb tres mil genets s'enfronta al Cid i als seus homes. Però aquests venen i persegueixen els generals derrotats fins a les portes de Terror i de Calatayud.

▼ Pelegrina amb el seu castell dominant la vall del Río Dulce

¿Que hi trobaràs?

Un territori de frontera de l'Edat Mitjana, amb vastos espais i poc poblat. Quatre localitats que en el segle xi van ser importants **llocs militars islàmics de frontera: Atienza, Guadalajara, Medinaceli i Calatayud**, el conjunt murallat islàmic del qual és un dels més destacats d'Espanya. **Escenaris de western medieval**, en els quals s'alternen els engorjats fluvials amb els erms i les valls hortícoles fèrtils. Cinc espais naturals protegits: el **Barranc del Río Dulce**, les **Parameras de Marañón** i de **Layna**, i els **Savinars** i les **Riberes del Jalón**; les siluetes evocadores dels castells d'Atienza, Jadraque, Pelegrina, Sigüenza, Medinaceli, Montuenga de Soria, Monreal de Ariza i Calatayud, entre altres; **quatre localitats declarades conjunt històric i/o artístic:** Atienza, Sigüenza, Medinaceli i Calatayud; pobles menuts i tranquils (només 10 de les 52 poblacions de la ruta superen els 400 habitants); exemples arquitectònics excel·lents de l'art **mudèjar aragonès**, declarat patrimoni de la humanitat.

FICHA	Distància 277 km	Ascens acumulat 3.160 m	Tram Btt Si
	Dificultat física Mitjana - Baixa	Descens acumulat 3.800 m	Senyalització Marques roges i GR
	Dificultat tècnica Baixa	Temps estimat 5 dies	IBP Índex dificultat 40

La senyalització

El Desterrament està senyalitzat amb la **marca blanca i roja** en els trams homologats com a GR-160 i amb **doble marca roja** en la resta. En aquells trams on la **pedalabilitat** resulta complicada s'han buscat altres alternatives senyalitzades com a **trams Btt**. Quan trobes un **tram Btt** ignora la senyalització senderista i segueix els senyals Btt, ja que et conduirà per un traçat més còmode i senzill.

	Marca de continuïtat	Direcció incorrecta
Tramo GR 160 (sendero)		
Tramo No GR (sendero)		
Tramo BTT		

Climatologia

El recorregut s'enquadra en un territori muntanyós, dominat per relleus suaus que pertanyen als contraforts del Sistema Ibèric i Central, en els quals l'acció erosiva dels rius Henares, Dulce, Tajuña i Jalón han solcat, al llarg de milers d'anys, camins naturals d'un bellesa espectacular. Amb poques paraules, podem definir el clima com a mediterrani continentalitzat, caracteritzat per hiverns durs i freds, amb estius secs i càlids. La diferència d'altituds (des dels 1.320 m en la serra d'Atienza fins als 580 m a Ateca) marcarà la climatologia de cada tram, dulcificant el rigor de l'hivern en les zones baixes i augmentant les precipitacions en les altes (des dels prop de 700 mm anuals mesurats a Atienza fins als 370 mm de Calatayud). La presència de **gelades** és freqüent a l'hivern, no així les **nevades**, que tenen un caràcter molt ocasional..

	E	F	M	A	M	J _N	J _L	A	S	O	N	D
Temperatura mitjana Màx/Min	7° / -2°	9° / -1°	12° / 0°	14° / 2°	19° / 6°	24° / 9°	30° / 12°	29° / 12°	24° / 9°	17° / 5°	11° / 1°	8° / -1°
Nombre d'hores de llum per dia	09:31	10:37	11:55	13:20	14:30	15:08	14:51	13:50	12:29	11:08	09:53	09:14
Pluviometria mitjana	40	40	33	60	70	47	22	25	37	46	54	54

Dades mitjanes mensuals registrades a la ciutat de Burgos que poden servir de referència durant tot el camí

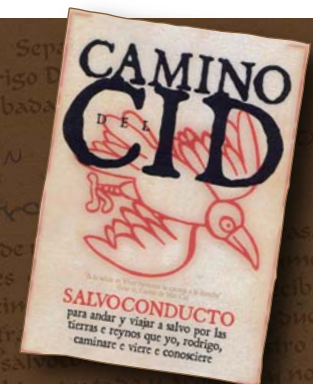

El Salconduit

El Salconduit és la credencial on els viatgers estampen els segells de les poblacions per on passen. Si el presentes en qualsevol dels més de dos-cents allotjaments de la ruta que són punt de segellament podràs obtenir uns descomptes mínims d'un 10 %. És gratuït i s'obté a les Oficines de Turisme o a la nostra seu.

Consorcio Camino del Cid
c/ Madrid 24, 09001 Burgos
info@caminodelcid.org
Tel.: 947 256 240

GUADALAJARA

ARAGOSA

CR RÍO DULCE: C/ Canalejas, 23 - 949305306 / 629228919

ANGUITA

AYUNTAMIENTO: Pl. Mayor, 1 - 649196484

BAR TELECLUB: C/ Carretera de Aguilar, 6 - 649196484

ATIENZA

AYUNTAMIENTO: Plaza de España, 11 - 949399001

BAR HOGAR DEL JUBILADO: 949399309 (8:00 a 22:00 h)

OFICINA DE TURISMO: Plaza de España, 11 - 949399001

CR FONDA EL MOLINERO: C/ Héctor Vázquez, 11 - 949399017

HS EL MIRADOR: C/ Barruelo, s/n - 949399038/659643084

H CONVENTO SANTA ANA: C/ Berlanga, 4 - 949399000 / 677994483

JADRAQUE

OFICINA DE TURISMO: C/ Jovellanos, 2 - 949890168

AYUNTAMIENTO: Pl. de España, 2 - 949890000

LUZÓN

BAR AYUNTAMIENTO: Pl. Dr. Layna Serrano, 1 - 949839602

MARANCHÓN

AYUNTAMIENTO: Pl. España, 1 - 949839740

CR EL CID: C/ Arzobispo, 3 - 918730181 / 696924527

CR LA AMISTAD: C/ Subida a la Iglesia, 4 - 918730181 / 696924527

EL RINCÓN DE LA FUENTE VIEJA: Pl. Juan Antonio B., 9 - 619414327

MEDRANDA

AYUNTAMIENTO: Pl. España, 1 - 949892640

ROBLEDO DE CORPES

AYUNTAMIENTO: Pl. Mayor, 4 - 639063199

BAR: Pl. Mayor, 4 - 699253203

SIGÜENZA

OFICINA DE TURISMO: C/ Serrano Sanz, 9 - 949347007

H LABERINTO: Pº de la Alameda, 1 - 949391165

LA TRAVESAÑA: C/ Torrecilla, 22 - 608111625/949347214

HOSTAL PUERTA MEDINA: C/ Serrano Sanz, 9 - 949391565

HOSPEDERÍA PORTA COELI: C/ Mayor, 50 - 949391875

SORIA

ARCOS DE JALÓN

AYUNTAMIENTO: Avda. Constitución s/n - 975320007

HS NUMANCIA: C/ Gerardo Diego, 4 - 975320079

LODARES

HS TORREMAR: N-II, km 154 - 975326037/690616107

MEDINACELI

OFICINA TURISMO: Campo de S. Nicolás s/n - 689734176 / 975326347

CR LA ANTIGUA FONDA: Pl. de la Estación, 4 - 975326393

HS RAFA: Avda. Madrid, 30 - 975326032

HS BAVIECA: Campo de San Nicolás - 975326106

HS NICOLÁS: Avda. Madrid, 46 - 975326004

SANTA MARÍA DE HUERTA

AYUNTAMIENTO: Barrio de la Estación, s/n - 975327006

ZARAGOZA

ALHAMA DE ARAGÓN

AYUNTAMIENTO: Av. Aragón, 17 - 976840018

HS TERMAS SAN ROQUE: C/ San Roque, 4 - 976840014 / 902113534

HR VILLAPACHITA: Av. Constitución, 26-28 - 976840152 / 620489645

H BALNEARIO ALHAMA DE ARAGÓN: C/ San Roque, 1-6 - 976879239

ARIZA

AYUNTAMIENTO: Pl. del Hostal, 18 - 976845095

HOTEL EL ARAL: Autovía A-2 km 197,2 - 976845154

HOTEL LA CADIERA: Autovía A-2 km 197,2 - 976845736

ATECA

OFICINA TURISMO: C.I. Puerta del Manubles C/ Arenal Bajo - 976842705

HOSTAL RESTAURANTE EL BODEGÓN: C/ Goya, 32 - 976842041

HOTEL CASTILLO DE ATECA: C/ Castillo, 2 - 675950396

CASTEJÓN DE LAS ARMAS

AYUNTAMIENTO: Pº Joaquín Costa, 1 - 976872000

CR CASA RÍO PIEDRA: Pº Joaquín Costa, 35 - 618812653 / 976872077

CR RINCÓN DEL AGUA: Pº Joaquín Costa, 33 - 636139836 / 976842455

CETINA

AYUNTAMIENTO: Pl. de la Villa, 4 - 976844095

CR MIRADOR DE LAS ESTRELLAS: C/Cantarranas, 23 - 976844245

ALBERGUE MUNICIPAL: Avda. Zaragoza, 33 - 976844292

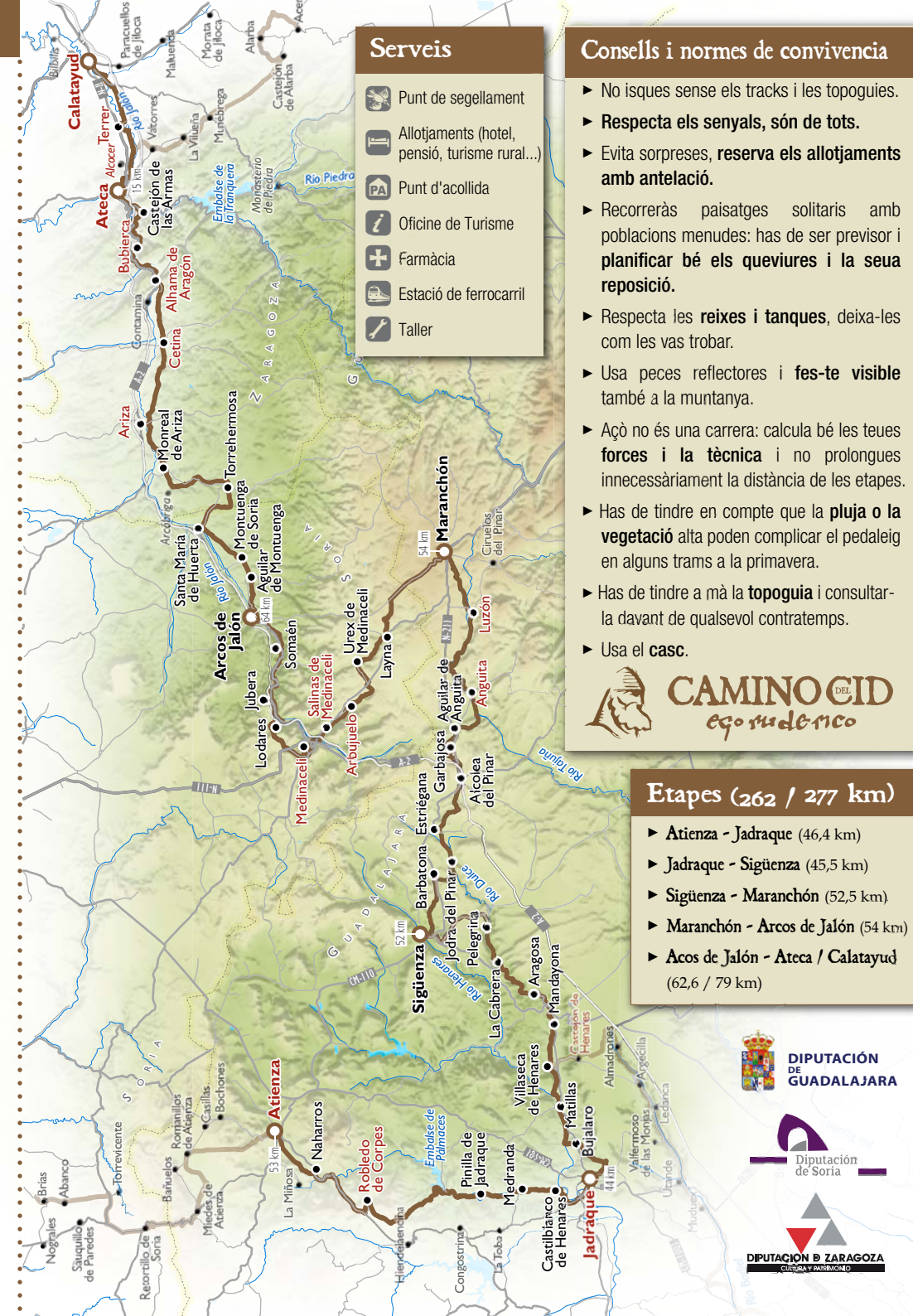
MONREAL DE ARIZA

AYUNTAMIENTO: C/ del Pilar, s/n - 976846028

TERRER

AYUNTAMIENTO: Pl Bajo el Olmo, 1 - 976898002

CR BAJO LOS HUERTOS: C/ Estación, 4 - 649597287

Serveis

- Punt de segellament
- Alotjaments (hotel, pensió, turisme rural...)
- Punt d'acollida
- Oficine de Turisme
- Farmàcia
- Estació de ferrocarril
- Taller

Consells i normes de convivència

- ▶ No isques sense els tracks i les topoguies.
- ▶ **Respecta els senyals, són de tots.**
- ▶ Evita sorpreses, **reserva els allotjaments amb antelació.**
- ▶ Recorreràs paisatges solitaris amb poblacions menudes: has de ser previsor i **planificar bé els queviures i la seua reposició.**
- ▶ Respecta les **reixes i tanques**, deixa-les com les vas trobar.
- ▶ Usa peces reflectores i **fes-te visible** també a la muntanya.
- ▶ Açò no és una carrera: calcula bé les teues **forces i la tècnica** i no prolongues innecessàriament la distància de les etapes.
- ▶ Has de tindre en compte que la **pluja o la vegetació** alta poden complicar el pedaleig en alguns trams a la primavera.
- ▶ Has de tindre a mà la **topoguia** i consultar-la davant de qualsevol contratemps.
- ▶ Usa el **casc**.

Etapes (262 / 277 km)

- ▶ **Atienza - Jadraque** (46,4 km)
- ▶ **Jadraque - Sigüenza** (45,5 km)
- ▶ **Sigüenza - Maranchón** (52,5 km)
- ▶ **Maranchón - Arcos de Jalón** (54 km)
- ▶ **Acos de Jalón - Ateca / Calatayud** (62,6 / 79 km)

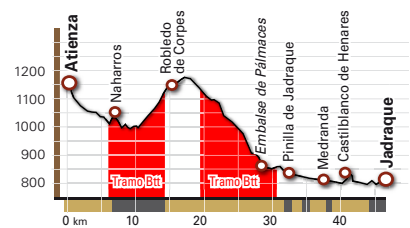
Terres de frontera 1

Guia Btt del Camino del Cid

Atienza - Jadraque

Maig 2016

UTM Desambigat

■ Pista / Camí ■ Senda ■ Asfalt ■ Carril bici

FICHA	Distància 46,4 km	Ascens acumulat 430 m	Tram Btt Si
	Dificultat física Baixa	Descens acumulat 780 m	Senyalització GR
	Dificultat tècnica Mitjana	Temps estimat 4 h 40 m	IBP Index dificultat 31

Atienza

(465 hab.)

Km 0

6,5 km

Naharros

(7 hab.)

9,5 km

Robledo de Corpes

(51 hab.)

Km 16

Iniciem el Camí des de la part baixa de la població, en l'antiga carretera d'Ayllón. Una fletxa (km 0,7) ens envia en sentit sud-oest per un camí que al cap de poc arriba a la carretera CM-110 (km 1), que creuem per continuar recte pel camí de la Mina. Hem de parar atenció perquè hi haurà uns quants encreuaments que obviarem, continuant sempre per la pista principal. El camí arriba a una zona més estreta (km 4,9) i continua a la dreta del rierol de l'Escobar. Estarem atents perquè arribarem a una fletxa direccional (km 5,8) que ens indica un tram BTT, ja que el **Camí senderista** abandona la pista per una senda a la dreta, no pedalable, que ascendeix pel vessant empinat.

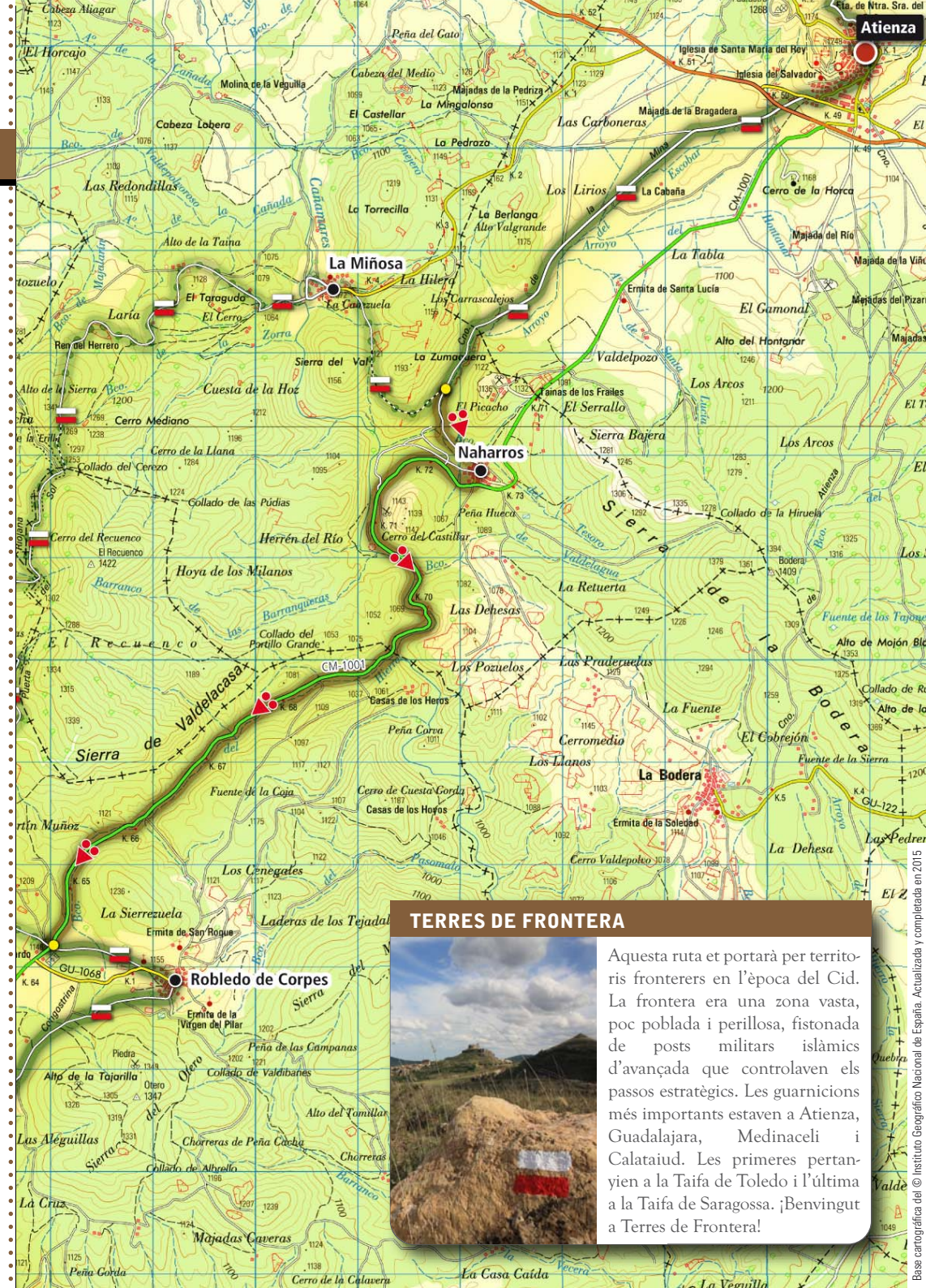
► Inici de tram BTT (9 km)

Deixem arrere la desviació del **Camí senderista** i continuem pel camí seguint les **marques BTT**. En breu, el camí creua el rierol per una plataforma (pont) i inicia un curt ascens fins a arribar a la població de **Naharros**, a la vora de la seua bonica església (km 6,4).

Creuem la població pel carrer principal per a eixir a la **carretera CM-1001** a la vora de la parada de l'autobús (km 6,7). Continuarem per la carretera, sense a penes vorera d'emergència, atents a l'escàs trànsit. Després d'un tram inicial de baixada, la carretera ascendeix (km 10) remuntant el **barranc del Hierro**. Estarem atents perquè hem d'abandonar la carretera per un camí de terra a mà esquerra (km 14,7) a on es reprén el **Camí del Cid senderista**.

El camí discorre sense complicacions per un camí de bon paviment fins a arribar a l'ermita de la Soledad i el cementeri (km 15,7). Des d'allí continuem recte per la carretera fins a la població (km 15,9).

Etapa ràpida però molt intensa, amb un bon grapat de quilòmetres per asfalt i un perfil generalitzat de baixada. Els trams BTT senyalitzats faciliten el trànsit per pistes i camins de bon ferm a on a penes trobarem contratemps. Tan sols a l'arribar al riu Cañamares ens podrem trobar amb "la sorpresa" d'obligar-nos a passar el riu descalços i amb la bici al coll

TERRES DE FRONTERA

Aquesta ruta et portarà per territoris fronterers en l'època del Cid. La frontera era una zona vasta, poc poblada i perillosa, fisonomia de posts militars islàmics d'avançada que controlaven els passos estratègics. Les guarnicions més importants estaven a Atienza, Guadalajara, Medinaceli i Calataiud. Les primeres pertanyien a la Taifa de Toledo i l'última a la Taifa de Saragossa. ¡Benvingut a Terres de Frontera!

Robledo de Corpes
 (51 hab.)

Km 16

16,3 km

Pinilla de Jadraque
 (59 hab.)

Km 32,3

HIENDELAENCINA I LA FEBRA DE LA PLATA

Durant la segona meitat del segle XIX, aquest poblet agrícola va patir una transformació que el féu passar de 300 habitants a més de 5.000, i rivalitzar fins i tot amb la capital mateixa de província. El descobriment casual de plata en el seu subsòl provocà que s'obriren més de dues-centes mines, que van atraure l'atenció de centenars de buscadors de fortuna de tot Espanya. Vora les mines es van alçar fàbriques per a la seua transformació, amb molta població anglesa que, fins i tot, arribà a tindre escola i hospital propis. Amb el temps, el mineral es va anar esgotant i, finalment, després de la Primera Guerra Mundial, en va cessar l'explotació. Hui en dia, tan sols queden com a testimonis d'aquesta història el peculiar urbanisme de la població i un bon grapat de funerals (respiradors) que esguiten el paisatge.

Monumento a las minas ▲

Partim de la *Calle Alta*. A l'eixida, en un encreuament (km 16,2), girem a la dreta i continuem per un camí en direcció sud-oest. Arribem a un encreuament a la vora d'un abocador (km 17,2), on prenem el *camí de Congostrina* i mantenim la nostra direcció. El ferm, en certs trams, es torna més pedregós, en un descens lleuger, la qual cosa ens obliga a aferrar bé el manillar. Arribem a una cruïlla de camins, on una fletxa direccional ens indica del començament d'un tram BTT (km 19,4).

▶▶ **Inici de tram BTT (11,4 km)**
 Abandonem el *Camí senderista* per una pista de bon ferm a mà dreta, a pesar de tindre algun tram de pedra solta. El camí descendeix a poc a poc i travessa una densa pineda fins a arribar al *panà de Pálmaces*. Creuem pel coronament de la presa (km 28) i agafem una carretera a mà dreta. En breu, arribem a unes cases, on agafem un camí a l'esquerra (km 28,5) que continua descendint fins al llit del *riu Cañamares*. El camí de terra segueix pel fons de la vall i creua el llit en tres ocasions, per la qual cosa, ⚠ **depenent del cabal, ens pot obligar a passar descalços o a continuar per una senda poc aparent d'1,3 km per l'arbreda**. Una vegada superats aquests obstacles, el camí avança ràpidament i sense sobresalts fins a arribar a la vora de les ruïnes del *monestir de Sant Salvador*, on reprenem el *Camí senderista* (km 30,8).

En aquest punt, tornem a enllaçar amb el traçat senderista que ve des de **Congostrina** i està marcat com *GR-160* (marques blanques i roges). No hem d'abandonar la pista per la qual venim (que discorre per la vall a la dreta dels camps) i que ens conduirà sense dificultat fins a **Pinilla de Jadraque** (km 32).

⚠ **UNA XICOTETA AVENTURA**

El *riu Cañamares* és un afluent de l'*Henares* que naix prop de Miedes de Atienza. El seu cabal és escàs però està regulat per la presa del *panà de Pálmaces*. És per això que, segons l'època de l'any, el seu pas a gual pot resultar complicat i ens pot obligar a descalçar-nos per a passar amb la bici al coll. Podem evitar passar el gual per una passarel·la al començament. Més avant, en el següent pas de gual seguirem 600 m per una sendeta, pel marge dret del rierol fins a reprendre la pista a l'eixida del congost.

Llegenda

- Camí senderista
 - Tram Btt
 - Tram senderista no pedalable
 - Pedalabilitat reduïda
 - Enllaç amb altres rutes
 - Senyalització**
 - Tram GR (Gran Recorregut)
 - Tram No GR
 - Petit Recorregut (PR)
 - Camí de Sant Jaume
 - Tipus de ferm**
 - Asfalt, pista o carril bici
 - Camí rural
 - Senda
- Escala 1:63.000
- 0 500 1000 2000
- N

Tierras de Frontera

Guía Btt del Camino del Cid

1

16,3 km

Km 32,3

4,7 km

Km 37

3,8 km

Km 40,8

5,5 km

Km 46,3

Pinilla de Jadraque

(59 hab.)

Medranda

(88 hab.)

Castilblanco de Henares

(17 hab.)

Jadraque

(1.557 hab.)

Creuem la població pel carrer principal, que enllaça amb la carretera d'accés. Just a l'eixida, a penes creuar el riu *Cañamares* pel pont, hem de desviar-nos a mà esquerra per un camí (km 32,6) que discorre per una densa arbrada entre el riu i els horts. **▲ De vegades, el camí es converteix en senda, per la qual cosa hem de parar atenció a la senyalització.** Eixim a la carretera (km 34,2) i continuem per ella a mà esquerra per desviar-nos-en més avant per un camí a l'esquerra (km 35,3). El camí continua pròxim al riu fins a arribar a una carretera (km 36,9), ja en la rodalia de **Medranda**. Continuem uns metres a l'esquerra per l'asfalt fins a crear un pont al costat d'un agradable parc (km 37).

Continuem des del parc al costat del pont per un passeig de terra en paral·lel al riu. Després d'una revolta, arribem a la carretera (km 37,8) davant del cementeri. Avancem per la carretera en direcció sud per a abandonar-la per un camí a la dreta (km 38,5). El camí continua al costat del riu *Cañamares* fins a arribar a la carretera d'accés a **Castilblanco** al costat del pont (km 40,5).

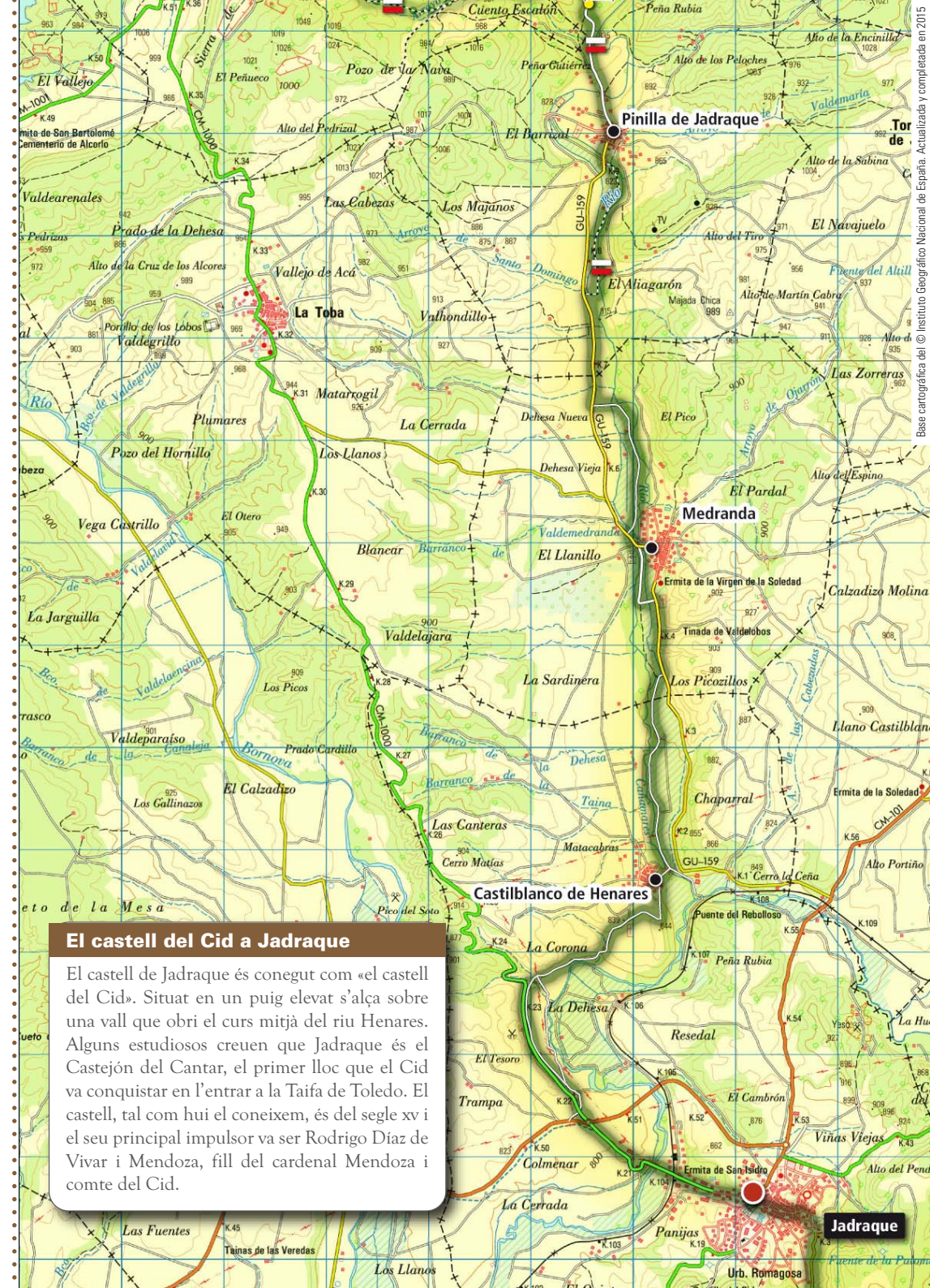
Eixim de **Castilblanco** per un caminet a la vora de l'església (km 40,8) que discorre en ascens vorejant una tanca fins a arribar a un camí a la vora del cementeri (km 41,5). Ens incorporem a aquest camí de bon ferm en direcció sud-oest fins a arribar a la *carretera CM-1000* (km 42,8). Continuem un tram més pel camí que discorre en paral·lel a la carretera fins a incorporar-nos-hi finalment (km 44), la qual ja no abandonem fins a l'entrada a **Jadraque**. Arribem en una rotonda (km 44,3) en la qual seguim tot dret per a descendir ràpidament fins al riu *Henares* (km 45,2) i creuar les vies del tren (km 45,4).

Castillo del Cid en Jadraque ▼

El castell del Cid a Jadraque

El castell de Jadraque és conegut com «el castell del Cid». Situat en un puig elevat s'alça sobre una vall que obri el curs mitjà del riu Henares. Alguns estudiosos creuen que Jadraque és el Castejón del Cantar, el primer lloc que el Cid va conquerir en entrar a la Taifa de Toledo. El castell, tal com hui el coneixem, és del segle xv i el seu principal impulsor va ser Rodrigo Díaz de Vivar i Mendoza, fill del cardenal Mendoza i comte del Cid.

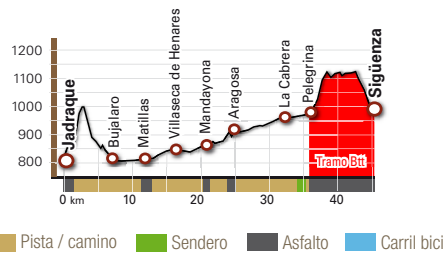
Terres de frontera 2

Guia Btt del Camino del Cid

Jadraque - Sigüenza

Maig 2016

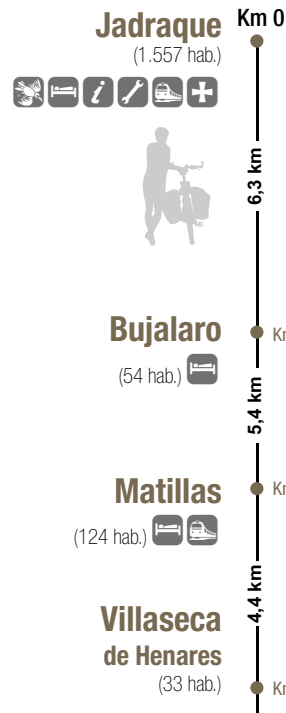
UTM D289610E

El recorregut de l'etapa remunta el curs del Río Dulce i descobreix al ciclista alguns dels entorns naturals de més bellesa de la Península que tant van fascinar el naturalista Félix Rodríguez de la Fuente. Paisatges naturals amb pistes i camins còmodes per a pedalejar que ens invitaran a disfrutar de l'entorn amb tranquil·litat, però sense descuidar-nos, ja que cal traure temps per a visitar Sigüenza, joia medieval dominada pel seu castell i per la catedral.

FICHA

	Distància 45,5 km		Ascens acumulat 780 m		Tram Btt Si
	Dificultat física Baixa		Descens acumulat 570 m		Senyalització GR
	Dificultat tècnica Mitjana		Temps estimat 4 h 50 m		IBP Índex dificultat 47

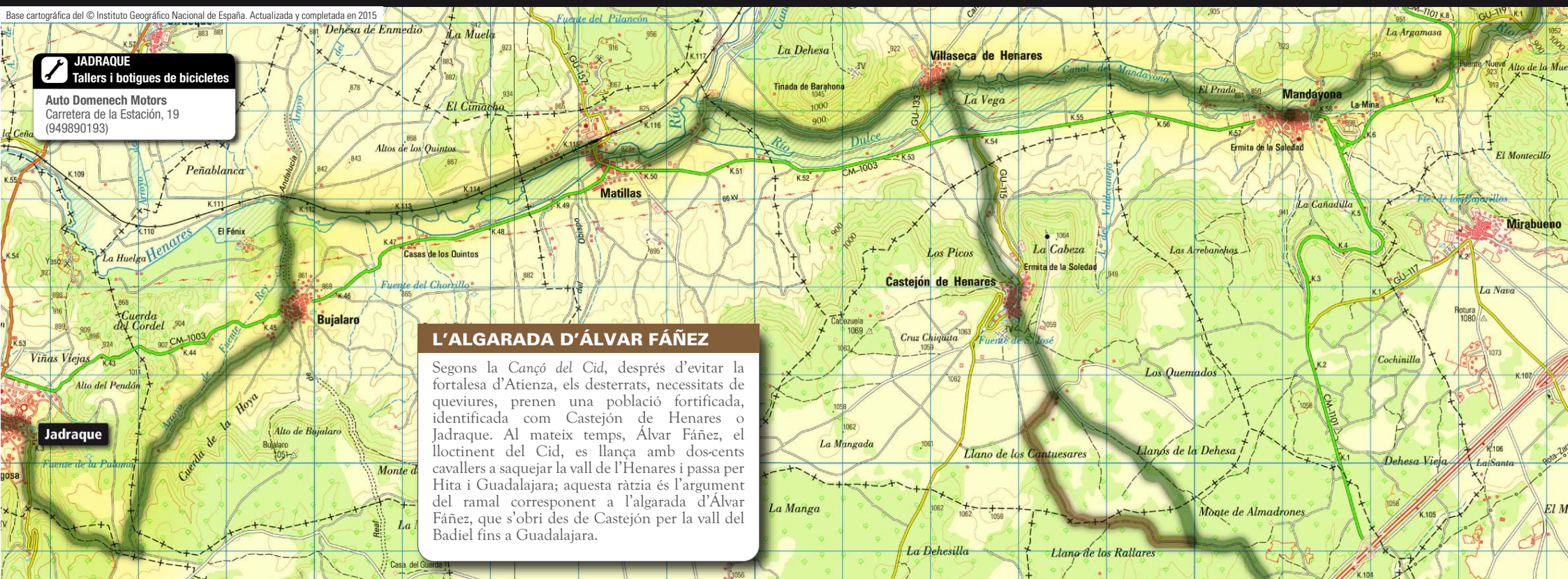

Ens dirigim des del centre de la població pujant pel *Carrer Major* i el *carrer Dominé* fins a arribar a una fletxa direccional (km 0,5) que ens dirigeix per la carretera (direcció *Villanueva de Argeçilla*). Estarem atents perquè en 800 m abandonem l'asfalt per un camí a l'esquerra (km 1,3). El camí inicia un ascens marcat que remunta un barranc; a poc a poc, es va deteriorant el paviment fins a acabar en una senda pedregosa, que **possiblement ens obligarà a espentar la bicicleta alguns metres**. A dalt, arribem de nou a un camí rural (km 2,7) i, als pocs metres, ens desviem bruscament a l'esquerra en un encreuament (km 2,8). El camí pren rumb nord i ens porta directament a **Bujalaro** (km 6,2) després d'un descens que segueix el *barranc de Fuente del Rey*.

Partim des de l'església pel *carrer Martín Artajo*. Ens desviem per un camí a mà dreta vora el llavador (km 6,5), allunyant-nos de la població en direcció a les vies del ferrocarril (nord). Arribem a un encreuament (km 7,8) tot just abans de les vies i continuem a la dreta per un camí paral·lel a aquestes que ens condueix directament a **Matillas** (km 11,4).

Des de l'estació, girem a la dreta i creuem el *riu Henares*. En passar la parada d'autobús ens desviem a mà esquerra (km 11,7) per un carrer que, després de passar al costat d'un xicotet parc, finalitza en una carretera (km 12,3). Continuem per la carretera a l'esquerra i passem al costat de l'*ermita de Santa Lucía* (km 12,9) fins al *Molino de Edancho* (km 13). Seguim per un camí i ens desviem a la dreta a la vora de l'*antiga fàbrica de llum* (km 13,3). Des d'ací, el Camí discorre entre el mont i els cultius, en paral·lel al *canal de Mandayona* fins a **Villaseca de Henares** (km 16,1).

Base cartogràfica del © Instituto Geográfico Nacional de España. Actualizada y completada en 2015

Villaseca de Henares
(33 hab.)

Km 16,1

4,4 km

Mandayona
(299 hab.)

Km 20,5

4,2 km

Aragosa
(25 hab.)

Km 24,7

7,4 km

La Cabrera
(45 hab.)

Km 32,1

4,3 km

Pelegrina
(15 hab.)

Km 36,4

9,1 km

Sigüenza
(4.295 hab.)

Km 45,5

www.caminodelcid.org Etapa **2**
Terres de frontera
Guia Btt del Camino del Cid

Rodegem la població pel sud (*carrer Extramuros*), on trobem una fletxa que ens assenyala l'inici del ramal corresponent a l'**algarada d'Álvar Fàñez** (km 16,4), que comunica amb **Guadalajara**. Ignorem, però, aquest camí i seguim uns metres fins a una cruïlla (km 16,5) a on ens desviem a la dreta per un camí en direcció est que segueix el canal. En un quilòmetre, el camí s'acosta al *Río Dulce*, que acompanyem en la seua densa arbrada **▲vegetació alta**. Arribem a un camí asfaltat (km 20,1) que, després de creuar el riu per un pont (km 20,2), ens acosta a **Mandayona**.

Partim des de la *Calle Real* per un camí a mà esquerra a l'eixida de la població que creua el *Río Dulce* per un pont (km 20,8) en la *Fuente de la Chorrera*. Al costat de l'*antiga fàbrica de paper* (km 20,9) prendrem una desviació a la dreta. Després de creuar una séquia (km 21,5), ens desviem de nou a la dreta en un encreuament (km 21,6) que ens aproxima al *Río Dulce*. Eixim a la carretera en l'encreuament d'**Aragosa** (km 22,8), i continuem 150 m per ella per desviar-nos a la dreta per un camí al costat d'una xopada (km 23). Reprenem la carretera (km 23,8) i, en breu, arribem a **Aragosa**.

Travessarem la població i continuarem per un camí serpentejant que discorre paral·lel al riu pel **Parc Natural del Barranc del Río Dulce**. L'itinerari no ofereix dubtes, ja que discorre íntegrament per un camí en el fons d'aquest impressionant barranc entre parets calcàries, i manté l'orientació nord-est. El camí té un ferm bo, però en algun tram es pot complicar el trànsit per causa de **▲ la vegetació alta**. Passa a escassos metres del *llogaret de Los Heros* (km 29,1); antiga fàbrica de paper moneda (en ruïnes) i segueix fins a **La Cabrera**.

Creuarem el *Río Dulce* pel pont medieval que ens condueix a l'església. Des d'un vell camp de fútbol (km 32,3) parteix un camí que agafem durant uns metres, ja que el deixem per una desviació a l'esquerra a la vora d'uns edificis (km 32,4). El camí s'estreny fins a convertir-se en una senda que acompanya el riu **▲ Vegetació alta**, mantenint-se sempre en el seu marge esquerre (hem d'ignorar uns quants ponts). Arribem a un pont sobre el *Río Dulce* (km 35,7) que creuem i prenem un camí a l'esquerra. Seguim fins a un encreuament als peus de **Pelegrina** (km 36,1), on s'abandona el **Camí del Cid senderista** i s'inicia un **tram BTT**.

▶ Inici de tram BTT

Deixem arrere la desviació del **Camí senderista** i seguim en ascens per ciment seguint les **marques BTT**, que ens porten a l'entrada de **Pelegrina**. Seguim per la carretera, en ascens, fins a arribar a un encreuament amb la *GU-118* (km 38). Des d'ací, ens podem desviar uns 600 m per a acostar-nos al *mirador de Félix Rodríguez de la Fuente*. Continuem en direcció a **Sigüenza** per la *GU-118* a mà esquerra. En passar un camp de tir, el **Camí senderista** creua la carretera, (km 42,3) però ho ignorem i seguim per l'asfalt fins a la *CM-1101* (km 43,4). Girem a la dreta per a descendir ràpidament fins a l'entrada a **Sigüenza** (km 44,9).

El Río Dulce: un escenari natural

Aquest bell canyó excavat en els erms calcaris (parameras) de l'Alcarria és un dels recorreguts més suggeridors del Camí i va servir d'escenari natural en moltes gravacions de Félix Rodríguez de la Fuente. Les aigües cristal·lines del riu afavoreixen el creixement de frondosos boscos de ribera, mentre que en els tallats calcaris, replets d'abrics, nidifiquen milotxes, àguiles, voltors i gralles.

Llegenda

- Camí senderista
 - Tram Btt
 - Tram senderista no pedalable
 - Pedalabilitat reduïda
 - Enllaç amb altres rutes
- Senyalització
- Tram GR (Gran Recorregut)
 - Tram No GR
 - Petit Recorregut (PR)
 - Camí de Sant Jaume
- Tipus de ferm
- Asfalt, pista o carril bici
 - Camí rural
 - Senda
- Escala 1:63.000

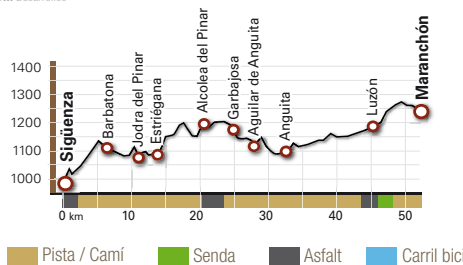
Terres de frontera 3

Guia Btt del Camino del Cid

Sigüenza - Maranchón

Maig 2016

UTM Databank

■ Pista / Camí
 ■ Senda
 ■ Asfalt
 ■ Carril bici

FICHA

- Distància 52,5 km
- Dificultat física Mitjana
- Dificultat tècnica Mitjana
- Ascens acumulat 800 m
- Descens acumulat 480 m
- Temps estimat 6 h
- Tram Btt No
- Senyalització GR
- IBP Índex dificultat 45

Sigüenza Km 0

(4.295 hab.)

6,4 km

Reprenem el camí, novament a la vora del *castell de Sigüenza*. Les marques de GR ens envien per una senda entre les roques que pot resultar complexa per a molts ciclistes; per això agafem la carretera que descendeix, en uns metres, fins a l'àrea recreativa *El Oasis* (km 1). Allí, reprenem el GR i seguim un agradable camí asfaltat vora del *rieral d'El Vado* per una densa pinada. Arribem a un encreuament (km 2,4) on girem a la dreta i deixem l'asfalt; creuem el rierol i prenem el camí central que inicia un ascens. En breu, arribem a un nou encreuament (km 2,6) en el qual seguim a l'esquerra (ens abandona la *Ruta del Quixot*).

Etapa molt recomanable que enllaça els rius Dulce i Tajuña i recorre extensos boscos de pi, alzina i roure martinenc, intercalats amb cultius en les zones planes i amb xicotetes zones d'horta. Encara que, en general, els camins resulten còmodes per a pedalejar, és possible que trobem alguna dificultat en algun tram, amb vegetació alta que alenteix la nostra marxa.

Continuem ascendint pel *camí de Lucio* al costat del barranc del mateix nom. Arribem a una pista principal (km 4,2), ens hi incorporem a l'esquerra i, a poc a poc, abandonem la pinada i mantenim direcció est fins a la roldalia de **Barbatona** (km 6,4).

Deixem arrere aquesta població menudeta i ens dirigim fins a la carretera *CM-110* (km 6,5), que creuarem. Continuem per un camí recte en direcció sud, en paral·lel al *rieral de Los Tejares*, i deixem arrere diverses desviacions. Arribem fins al *Río Dulce*, que creuem per un pont (km 8,7), i canviem d'orientació cap al nord-est. El camí discorre al costat del riu, que forma un bonic congost de parets verticals. Ens distanciem del riu i iniciem un xicotet ascens fins a arribar a **Jodra**.

Abandonem **Jodra** des de l'església i descendim per la carretera d'entrada a la població fins al *Río Dulce*. Creuem el pont sobre el riu (km 11) i abandonem la carretera per un camí a la dreta en direcció nord-est. El camí discorre amb el riu a la dreta entre camps de cultiu. **Atenció: vegetació alta.** Arribem a un encreuament (km 12,8) a la vora d'un pont sobre el riu, que creuem per continuar a mà esquerra. El camí manté el sentit nord-est, però amb el riu ara a la nostra esquerra. Ens incorporem a un camí més ben conservat (km 13,7) que, en breu, ens condueix a la carretera (km 14) a la vora **d'Estriegana**.

A la dreta de l'entrada a la població observem una fletxa (km 14,2) que ens dirigeix per un **antic camí de ferradura de ferm roïn** que abandona el ciment. A uns 150 m, el camí es divideix (km 14,4), però podem continuar per la dreta, ja que té millor ferm per a pedalejar i ambdós acaben en el mateix punt. El camí ascendeix a poc a poc i s'introdueix en un mont de coscolla, on el traçat de vegades resulta confús. Al final de l'ascens deixem arrere el coscollar i arribem a una pista (km 17,5) ampla però pedregosa que prendrem a l'esquerra. Després d'un xicotet descens, el camí descriu una llarga recta que passa al costat d'una bassa (km 20,1), ja en els voltants **d'Alcolea del Pinar**.

Barbatona

(11 hab.)

Km 6,4

Jodra del Pinar

(5 hab.)

Km 10,6

Estriegana

(18 hab.)

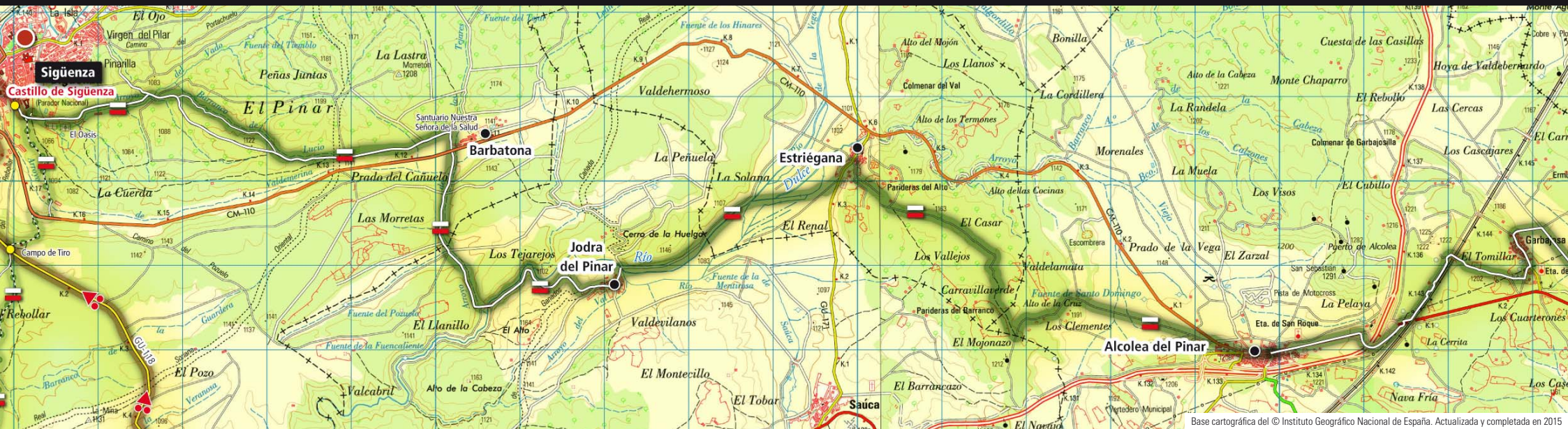
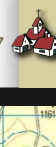
Km 14,2

Alcolea del Pinar

(251 hab.)

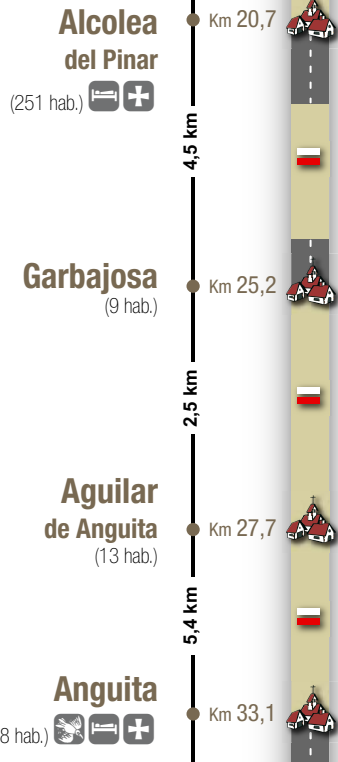
Km 20,7

Terres de frontera

3

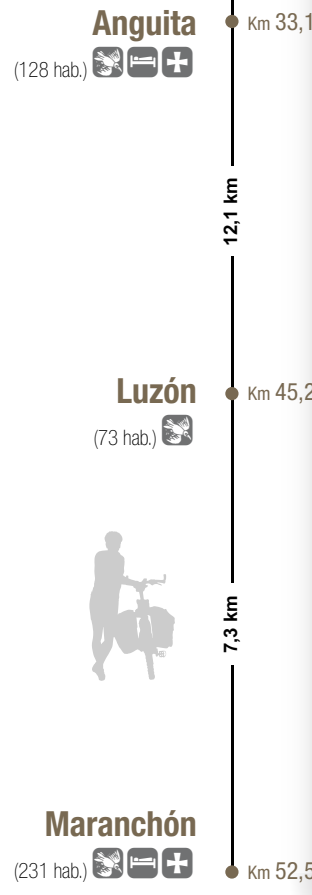
Guia Btt del Camino del Cid

Abandonem **Alcolea** per la *Calle Real* (carretera CM-110) en direcció a Saragossa, continuat per l'asfalt amb molta precaució (no hi ha voral). En un encreuament (km 22) prenem la desviació a la dreta (direcció Terol) que creua l'autovia pel pont i arriba a una rotonda que enllaça amb la *carretera N-211* (km 22,7). Allí prenem un camí de bon ferm que enllaça amb la *via de servici de l'AVE*. Creuem per un pas a nivell sobre les vies (km 23,8) i seguim per un camí en direcció est. Arribem a un encreuament (km 24,7) en el qual girem a l'esquerra i fem cap a una carretera (km 24,9), ja a l'entrada de **Garbajosa**.

Creuem **Garbajosa** pel carrer principal que abandona la població per un camí deixant arrere la *font* i el *llavador*. A uns 400 m arribem a un encreuament (km 25,7), girem a la dreta i continuem per una llarga recta entre extensos cultius. Estarem atents perquè abans d'arribar a la carretera agafarem un caminet a l'esquerra (km 26,9) que s'anirà incorporant a altres camins, però mantenim la direcció est. Després de creuar el barranc per un pont (km 27,6), entrem a **Aguilar de Anguita** pel carrer de *Los Berros*.

Eixim de la població fins a arribar a la *N-211* en un encreuament (km 27,9), on agafem la desviació per la *carretera a Anguita*. Agafarem la primera desviació a la dreta per un camí (km 28), amb un ascens curt. A la nostra esquerra queda el *castre romà de La Cerca*. Arribem a un encreuament (km 31,1), girem a la dreta i creuem el *rirol del Prado*, al costat d'una xopada. El camí continua recte en direcció nord-est, passa pel costat de les restes de l'*ermita de San Pedro* (km 31,6), i acaba en la carretera a l'entrada d'**Anguita**, al costat de l'*ermita de la Soledad* (km 33).

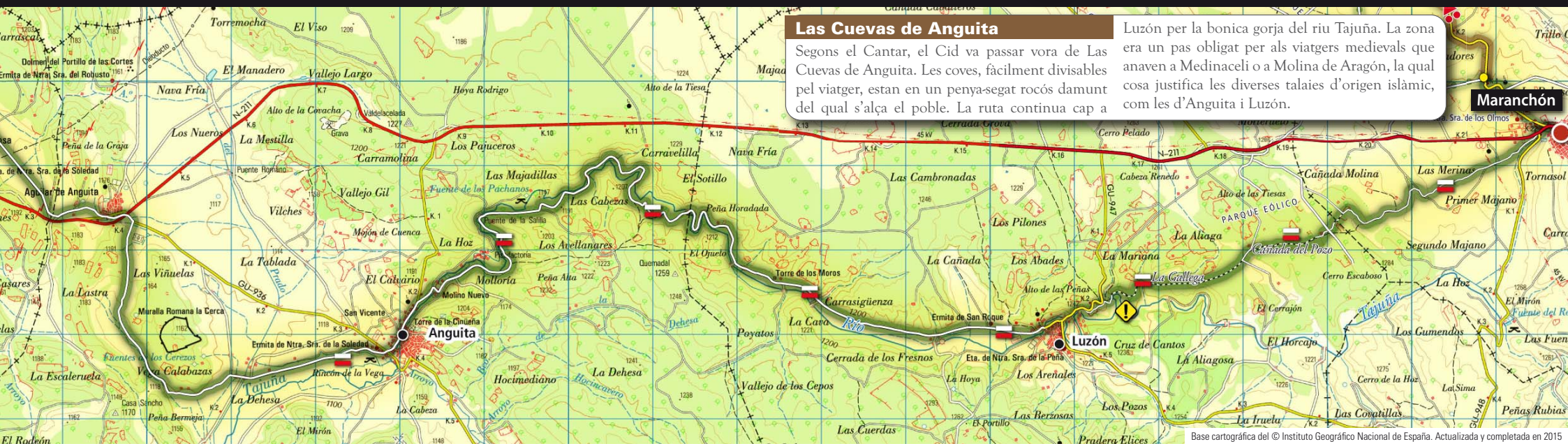
Anguita (128 hab.)

Luzón (73 hab.)

Maranchón (231 hab.)

Partim de l'*església de Sant Pere* seguint el carrer de *La Hoz* i la carretera uns quants metres. A l'eixida (km 33,7), prendrem un camí de terra de bon ferm a la dreta. A uns 200 m girem a la dreta i creuem el *riu Tajuña* per un pont (km 34). El camí remunta el riu en un entorn d'una bellesa extraordinària. El riu s'encaixonava i ens sorprèn amb curioses cavitats mentre que el camí discorre a l'ombra de denses xopades. Creuem el riu per un pont (km 37,5) i, després d'una revolta pronunciada, el camí torna a creuar el riu (km 38,6) i pareix que se n'allunya un poc. Tornem a vora riu, que novament creuem (km 39,8); lentament la vall es va obrint i apareix de nou amb cultius. Continuem pròxims al riu, sense abandonar el camí principal que, en un encreuament, es transforma en asfalt (km 43,9). Deixem arrere l'*ermita de Sant Roc* (km 44,5) per a, al cap de poc, arribar a **Luzón** a la vora de la font i del vell llavador.

Abandonem **Luzón** per la carretera (a la *N-211*). A penes creuar el pont del *riu Tajuña* (km 45,5) prenem un camí a la dreta. En menys de 200 m el camí gira (km 45,7), però seguirem recte per **▲ una senda de ferm roïn en ascens durant uns 400 m** que segueix els pals de telèfon. (Podem evitar la senda seguint per la carretera 400 metres.) Arribem a la vora de la carretera però continuem per un camí (km 46) que descendeix fins al fons de la vall. El camí creua un camp i s'aproxima al riu (km 46,2), on es transforma en una **▲ senda de ferm irregular que posarà a prova la nostra habilitat i ens obligarà a baixar de la bici en algun tram**. Arribem en un camí de millor paviment (km 48) pel qual continuem uns 200 m, però que abandonarem per una desviació a mà dreta. El camí de ferm roïn es va intercalant amb trams de senda fins a arribar a una pista (km 49,2) al final d'un camp llaurat. Des d'allí, ascendirem per un camí fins a un *anemòmetre* (km 49,3), des d'on seguirem recte per una senda en descens fins a arribar a un camí (km 49,4). A poc a poc el camí es va aproximant a **Maranchón**, la silueta del qual en l'horitzó ens serveix de guia en diferents desviacions que trobarem. Entrem a la població per la carretera (km 52,3).

Las Cuevas de Anguita

Segons el Cantar, el Cid va passar vora de Las Cuevas de Anguita. Les coves, fàcilment divisibles pel viatger, estan en un penya-segat rocós damunt del qual s'alça el poble. La ruta continua cap a

Luzón per la bonica gorja del riu Tajuña. La zona era un pas obligat per als viatgers medievals que anaven a Medinaceli o a Molina de Aragón, la qual cosa justifica les diverses talaias d'origen islàmic, com les d'Anguita i Luzón.

Terres de frontera

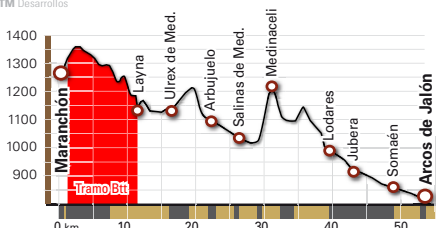
Guia Btt del Camino del Cid

4

Maranchón - Arcos de Jalón

Maig 2016

UTM Desnormalitzat

■ Pista / Camí
 ■ Senda
 ■ Asfalt
 ■ Carril bici

FICHA	Distànc 54 km	Ascens acumulat 730 m	Tram Btt Si
	Dificultat física Baixa	Descens acumulat 1.200 m	Senyalització Marques roges i GR
	Dificultat tècnica Mitjana	Temps estimat 5 h 10 m	IBP Índex dificultat 38

Etapla de transició entre els alts erms castellans i la vall del Jalón, ja al vessant mediterrani. Pedalejarem per carreteres solitàries i bons camins al llarg d'interminables savinars, pertorbats tan sols per la presència d'aerogeneradors. La silueta de Medinaceli, amb el seu mil·lenari arc de triomf, ens incita a fer un xicotet esforç per visitar el seu conjunt monumental.

Maranchón
(231 hab.)

Km 0

Layna
(40 hab.)

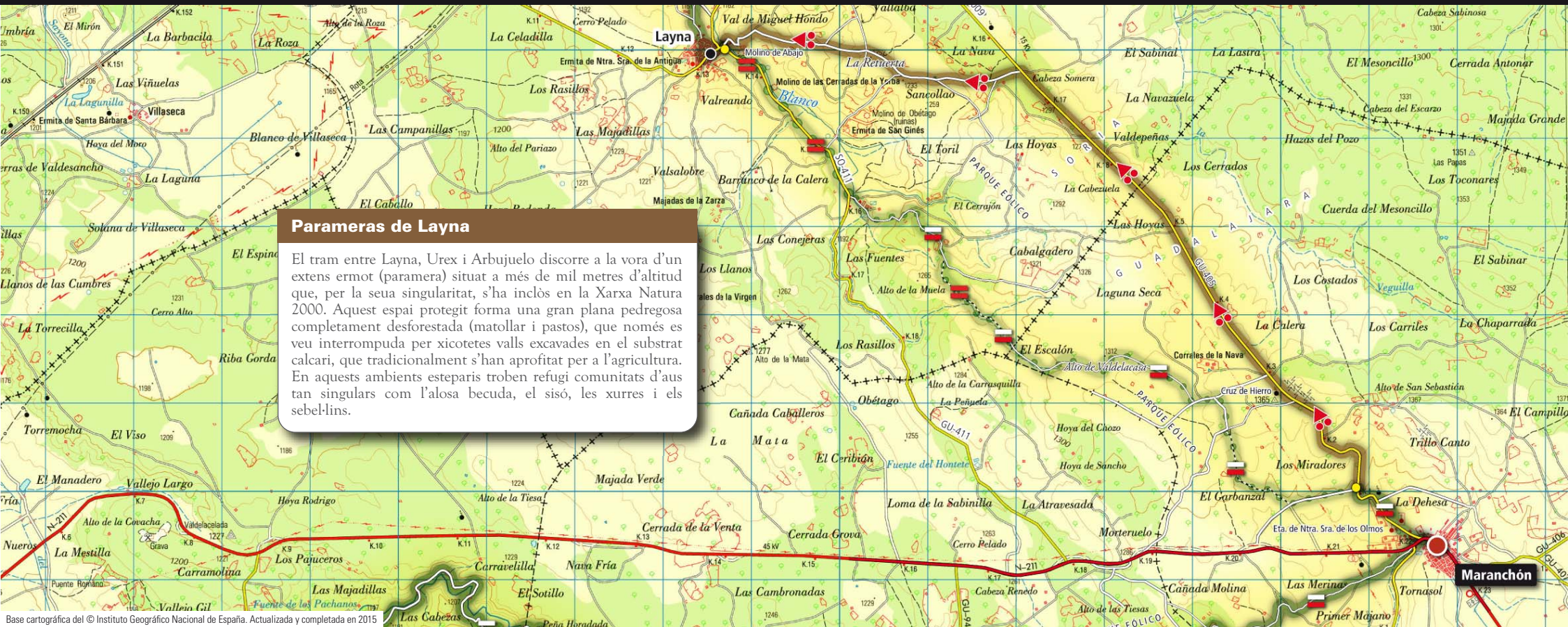
Urex de Medinaceli
(8 hab.)

Reprenem el camí per la *carretera GU-405* (a *Arcos de Jalón*). A l'arribar vora el cementeri (km 0,3) una fletxa ens envia per un **△ caminet de ferm roïn**, que podem obviar, ja que uns metres més avant ens torna a la carretera (km 0,7). Després d'un parell de revoltes (km 1,1) arribem a un senyal que ens indica l'inici d'un tram BTT.

▶ Inici de tram BTT

Deixem arriere la desviació del **Camí senderista** i continuem per la carretera seguint les **marques BTT**. La carretera ascendeix lentament entre savines i molins fins a arribar a les antenes (km 2,8), on comença una llarga recta en lleugera baixada. Un senyal (km 5,7) indica que entrem a la *provincia de Soria* i estarem atents perquè en menys de dos quilòmetre haurem d'abandonar l'asfalt per un camí de terra a l'esquerra (km 7,5). Es tracta d'un camí de manteniment del parc eòlic, de bona pavimentació, que hem de seguir recte. Després d'una pujada arribem a un encreuament (km 9,4), que hem d'agafar recte, per una pista que **△ descendeix ràpidament** fins a **Layna**.

Partim de **Layna** des del *carrer Barrio Alto*, en la part alta de la població. Un camí pedregós ens allunya de les últimes construccions (km 11,8) per descendir fins a un encreuament (km 12,2) on prenem, a mà esquerra, un camí bo entre cultius. Seguirem sense dificultat per aquest camí fins a **Urex** (km 16), tenint com a companyia el *Rio Blanco* a la nostra dreta.

Parameras de Layna

El tram entre Layna, Urex i Arbujuelo discorre a la vora d'un extens ermot (paramera) situat a més de mil metres d'altitud que, per la seua singularitat, s'ha inclòs en la Xarxa Natura 2000. Aquest espai protegit forma una gran plana pedregosa completament desforestada (matollar i pastos), que només es veu interrompuda per xicotetes valls excavades en el substrat calcari, que tradicionalment s'han aprofitat per a l'agricultura. En aquests ambients esteparis troben refugi comunitats d'aus tan singulars com l'aloisa becuda, el sisó, les xurres i els sebel·lins.

Terres de frontera

Guia Btt del Camino del Cid

4

Urex de Medinaceli
(8 hab.)

Km 16

Arbujuelo
(4 hab.)

Km 22,1

Salinas de Medinaceli
(59 hab.)

Km 25,9

Reprenem el camí per l'estreta carretera d'accés a la població, que va remuntant el *barranquet de la vall*. Arribem fins a la *carretera SO-411 de Medinaceli a Maranchón* (km 18,4), que prenem a la dreta, i creuem el túnel per davall de les vies de l'AVE. En 400 m deixem la carretera per un camí a l'esquerra (km 18,8) que inicia un impressionant descens per la capçalera del *riol de Pradejón* en direcció nord-oest. Arribem a una xopada (km 21,8) i poc després a **Arbujuelo** (km 22).

Eixim d'**Arbujuelo** per la carretera; estarem atents perquè a uns 800 m hem d'abandonar l'asfalt per un camí a l'esquerra (km 23) que després de crear la *torrentera del Pradejón* gira a la dreta i continua entre cultius. El camí discorre per l'horta d'aquest riol en direcció nord-oest i **en determinades èpoques de l'any hi pot resultar complicat de passar amb bicicleta, ja que s'arriba a perdre la rodera per l'abundància de vegetació**. Ràpidament millora el ferm i, finalment, arriba a **Salinas de Medinaceli** a la vora d'un pont (km 25,5).

Salinas de Medinaceli
(59 hab.)

Km 25,9

Barrio de la Estación de Medinaceli

Km 28,6

Medinaceli
(767 hab.)

Km 30,8

Creuem **Salinas** seguint el carrer principal fins a l'entrada a la població. Després de les últimes cases (km 26,1), prenem un camí a l'esquerra que ofereix unes vistes magnífiques de les *salinas* a la nostra dreta, i comunica amb el *camí de servici de l'autovia* (km 26,9). Girem a la dreta i, als 100 m, creuem l'autovia per un pas subterrani (km 27). Continuem a la dreta fins a arribar a la carretera que ve de **Salinas** (km 27,4) al costat de la piscifactoria. Per a evitar les vies del tren, continuem per la vorera de la carretera, que ens porta a un pas a nivell elevat (km 27,8) i finalitza en la *N-II*, a les portes del **Barrio de la Estación**.

En un encreuament senyalitzat iniciem l'ascens per la carretera que puja a **Medinaceli**. En la primera revolta (km 29,3) prenem un caminet a la dreta per **un tàveg de fort pendent** que finalitza, de nou, en l'asfalt (km 30), vora l'*ermita del Calvari*. El tram final fins a l'*arc romà* (km 30,6) i la vila medieval el farem per carretera.

Després de la visita a **Medinaceli**, descendim per un camí a l'oest de la població fins a arribar, una altra vegada, a l'encreuament (km 31,5) vora l'*ermita del Calvari* amb el *GR-86*. Deixem l'asfalt per a seguir per un camí a la dreta de ferm irregular que descendeix a mig vessant fins a eixir a la *carretera SO-131* (km 32,3). Prenem la carretera a la dreta i seguim fins a arribar a una rotonda. Allí girem a la dreta fins a arribar a un pont (km 34,3) que creua l'autovia i dona pas a un camí a l'esquerra.

Les salines: un emplaçament estratègic

Al llarg de la història, la sal ha sigut un bé molt preat, objecte de disputes i interessos estratègics. Les salines de Medinaceli han sigut explotades des d'època romana, però serà a l'Edat Mitjana quan s'erigisca la població actual, fruit de la riquesa que generaven. En la segona meitat del segle XIX, el ferrocarril en va potenciar l'explotació, que duraria fins a l'any 1994. Actualment es conserven en bon estat i encara funcionen algunes basses.

Terres de frontera

Guia Btt del Camino del Cid

4

El camí pedregós inicia un curt ascens entre camps de cereal fins a arribar a *El Castillo*, on trobem un encreuament (km 36), però continuarem sense alterar el nostre rumb. El camí continua, ja en descens, pel fons del *barranc del Hocino* fins a l'entrada del poble deshabitat de **Corvesín** (km 37,5). A escassos 100 m de l'eixida del poble, arribem a un encreuament (km 37,7) i prenem el camí de la dreta que, prompte, gira per prendre direcció sud-est. Ens incorporem a un camí de millor paviment (km 38,2) i continuem per aquest a la dreta, en direcció a l'autovia. Deixem a la nostra esquerra una gravera i creuem l'autovia per un pont (km 39) per arribar, en breu, a la part baixa de **Lodares**, a la vora de *l'antiga N-II* (km 39,6).

El tram fins a **Jubera** discorre íntegrament per *l'antiga N-II* en un entorn de gran bellesa, on el *riu Jalón* s'encaixona entre parets verticals i la carretera competeix amb el ferrocarril pel domini de l'espai. Circularem per l'ampli voral amb precaució.

Jubera
(11 hab.)

Km 42,9

6 km

Somaén

(40 hab.)

Km 48,9

5,2 km

Arcos de Jalón

(1.316 hab.)

Km 54,1

Reprenem el camí per *l'antiga carretera N-II*. Aquest tram fins a **Somaén** novament discorre íntegrament per carretera, per la qual cosa no presenta dificultat pel que fa al traçat. La carretera serpenteja pel fons del congost que el *riu Jalón* ha excavat en la roca i ofereix estampes de singular bellesa. L'arribada a **Somaén**, enfilada de manera desafiadora sobre un escarpament, sorprèn el viatger, que hi accedeix abandonant la carretera per un pont sobre el *Jalón* (km 48,8) que condueix al nucli urbà.

Ens dirigim des del *Carrer Major* per un camí vora de *l'ermita de la Soledad* (km 49,1) que s'allunya de la població entre les vies del ferrocarril i les denses arbrades del riu Jalón. Als pocs metres, obviem una senda a la dreta (km 49,4) per a on ens abandona el *GR-86*. Més avant, creuarem les vies (km 49,8) i, després d'una curta baixada, arribarem a un encreuament (km 50) i continuarem a mà dreta. De nou, arribem a un encreuament (km 50,1), però seguim pel camí sense allunyar-nos del riu. Després d'una revolta, se'ns incorpora un camí per la dreta (km 50,5) i continuem sense desviar-nos-en; deixarem arrere una construcció a la nostra esquerra. L'itinerari fins a **Arcos de Jalón** discorre pel mateix camí, sense abandonar *l'horta del Jalón*, entre camps de cultiu i mantenint l'orientació nord-est. Un nou camí s'incorpora a la dreta (km 52,6), però continuem recte. A poc a poc ens acostem a **Arcos**, i entrem a la població pel *carrer Calvo Sotelo*, a la vora de l'eixida a la *carretera de Maranchón* (km 53,7).

Lodares

(9 hab.)

Km 39,6

Jubera

(11 hab.)

Km 42,9

Medinaceli: l'escala al cel

Val la pena pujar fins a la vella ciutat de Medinaceli, la 'ciutat del cel', encimbellada sobre un poderós puig, i disfrutar d'un dels seus capvespres o d'una de les seues albes. Medinaceli és una vila monumental, molt tranquil·la i evocadora: entre els seus carrers trobaràs empremtes del seu passat romà i islàmic. Durant els segles x i xi va ser capital militar de la Marca Mitjana andalusina. Almansor hi va morir el 1002, i els cristians només van aconseguir de conquerir-la un segle després, el 1104.

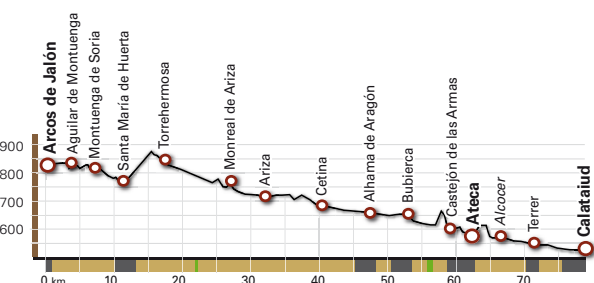
Terres de frontera 5

Guia Btt del Camino del Cid

Arcos de Jalón - Ateca / Calatayud

Maig 2016

UTM D2806110E

■ Pista / camino ■ Sendero ■ Asfalt ■ Carril bici

FICHA

	Distància 62,6 / 79 km		Ascens acumulat 390 / 420 m		Tram Btt No
	Dificultat física Baixa		Descens acumulat 650 m / 750 m		Senyalització Marques roges
	Dificultat tècnica Baixa		Temps estimat 5h 20m / 6h 40m		IBP Índex de dificultat 35 / 42

Recorregut llarg però sense a penes complicacions, que descendeix acompanyant el riu Jalón per un corredor natural que, durant segles, ha sigut la porta d'entrada al nord-est de la Península. Territori de frontera entre el regne de Castella i el d'Aragó, jalonat de castells i on l'aigua esdevé protagonista.

Arcos de Jalón

(1.316 hab.)

Km 0

3,9 km

Aguilar de Montuenga

(25 hab.)

Km 3,9

1,7 km

Montuenga de Soria

(118 hab.)

Km 5,6

Santa María de Huerta

(314 hab.)

Km 11,1

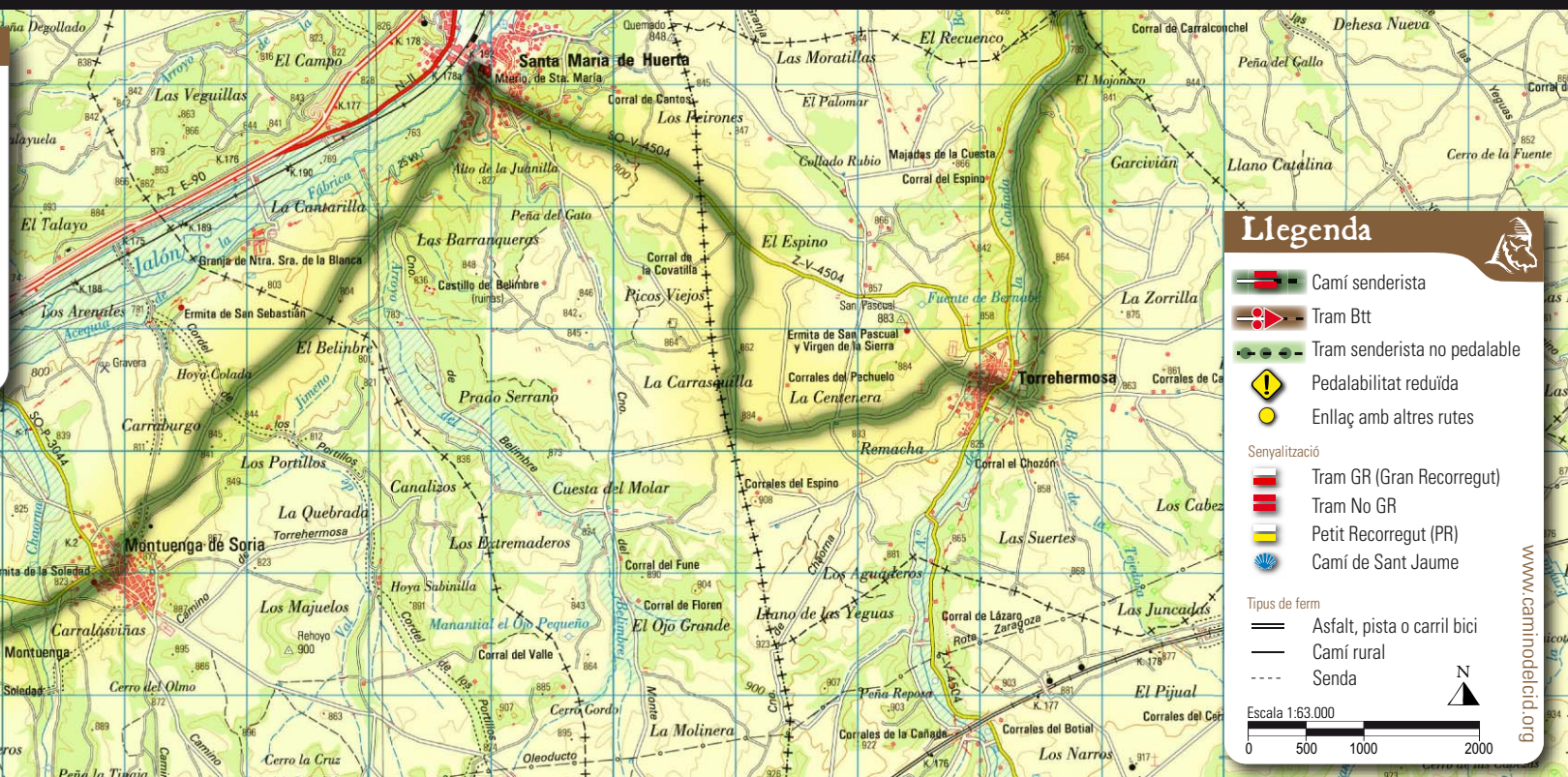
Abandonem la població per la carretera a Aguilar de Montuenga. Passat el cementeri, seguim uns 200 m més per la carretera i ens desviem per un camí a mà dreta (km 0,9). Deixem una gravera (km 1,6) a l'esquerra i continuem sense desviar-nos-en per uns quants encreuaments (km 1,8 i 2,1). Hem d'estar atents perquè, una vegada que el camí deixa els cultius i entra en un terreny erm, prendrem una desviacioneta a la dreta (km 2,2). En a penes 100 m arribarem a un camí de bon ferm (km 2,3), que travessarem per a continuar recte per un **▲ camí poc definit entre límits de parcel·les**. Arribem a un camí (km 3,2) pròxim al rierol de Sagides i continuem recte. Després de travessar una carretera (km 3,7), accedim a la població per una pujada asfaltada.

Travessem Aguilar fins a l'est de la població, on prenem un camí d'eixida al costat de la fletxa (km 4,1), entre camps de secà. El camí no ofereix dubtes, ja que la silueta de Montuenga i el seu castell són visibles. Obviem una desviació a la dreta (km 4,7) i continuem recte fins a aproximar-nos a la carretera (km 5,1), sense arribar a prendre-la. Continuarem fins a un encreuament de camins vora del *pió de Santa Bàrbara* (km 5,3). Continuem recte sense canviar de rumb i, al cap de poc, arribem a l'*Ermida de la Soledad* (km 5,5), a les portes de la població.

Des de la *Calle del Norte* seguim per un camí que voreja el *puig del castell*. En breu, se'ns incorpora un camí (km 6,1) per la dreta (*cana*). Arribem a un encreuament (km 6,3) i girem a la dreta; continuem per un camí de bon ferm que dibuixa grans rectes entre camps de cereal, obviat xicotetes desviacions (km 6,6 i 7,5). Travessem un rierollet (km 9,4) i se'ns incorpora a un camí per la nostra dreta (km 9,6). Arribem a una zona de nova urbanització per a entrar a la població pel *carrer de Belimbre*.

Un western medieval

El riu Jalón naix prop de Medinaceli i el Camí del Cid segueix el seu curs fins a Calatayud. Aquest territori va ser durant segles un gran espai fronterer militaritzat que separava l'Àndalus de les terres colonitzades pels regnes cristians. A partir del segle xii es va convertir en escenari de lluites fronteres entre els regnes d'Aragó i Castella. Els nombrosos castells incrustats en la seua dura geografia fan pensar al viatger en un western medieval.

Llegenda

- Camí senderista
- Tram Btt
- Tram senderista no pedalable
- Pedalabilitat reduïda
- Enllaç amb altres rutes
- Senyalització
- Tram GR (Gran Recorregut)
- Tram No GR
- Petit Recorregut (PR)
- Camí de Sant Jaume

Tipus de ferm

- Asfalt, pista o carril bici
- Camí rural
- Senda

Escala 1:63.000

0 500 1000 2000

Terres de frontera

5

Guia Btt del Camino del Cid

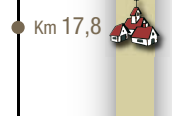
Santa María de Huerta

(314 hab.)

Torrehermosa

(71 hab.)

Monreal de Ariza

(226 hab.)

Partim des del monestir per la *carretera a Torrehermosa (SO-P-3010)*. En passar 500 m del límit provincial, abandonem l'asfalt per un camí de terra a mà dreta (km 13,8) en direcció sud. Arribem fins a un encreuament amb el *camí d'Arcos* (km 15,4), pel qual ens desviem a mà esquerra. Continuarem per aquest, ignorant les diverses desviacions laterals (km 15,8 i 16,2). El camí descendeix per una xicoteta vall fins a un encreuament (km 17,3) a on s'uneix el *PR-Z 90* i girem a mà dreta fins a entrar a la població (km 17,6).

Des de la *Calle Real*, creuem la carretera (km 17,8) i seguim tot dret fins a l'Ajuntament. Deixem arrere el *PR-Z 90* i la piscina (km 18) fins a arribar a un encreuament on el paviment es fa de terra (km 18,1) i prenem el camí de l'esquerra. Un camí s'incorpora per l'esquerra (km 18,4) i a uns 80 m apareix una desviació a la dreta, però continuarem recte en direcció nord. Seguim fins a la carretera (km 21,6), que prendrem a mà esquerra i, després de crear un pont, abandonem per un camí a la dreta (km 21,8). El camí finalitza en un camp llaurat (km 22,2) que rodegem pels marges i continuem per una **senda a mig vessant que ens obligarà a baixar de la bicicleta uns quants metres** fins a arribar, de nou, a un camí (km 22,7) a la vora d'una construcció agrícola. El camí es desvia a la dreta (km 23), creua a l'altre marge de la vall i gira a l'esquerra (km 23,2). Arribem a un encreuament amb el *camí de Huerta* (km 24,5) i ens desviem a la dreta, mantenint la direcció nord-est fins a l'entrada a **Monreal** al costat de la carretera (km 26,1).

Monreal de Ariza

(226 hab.)

Ariza

(1.164 hab.)

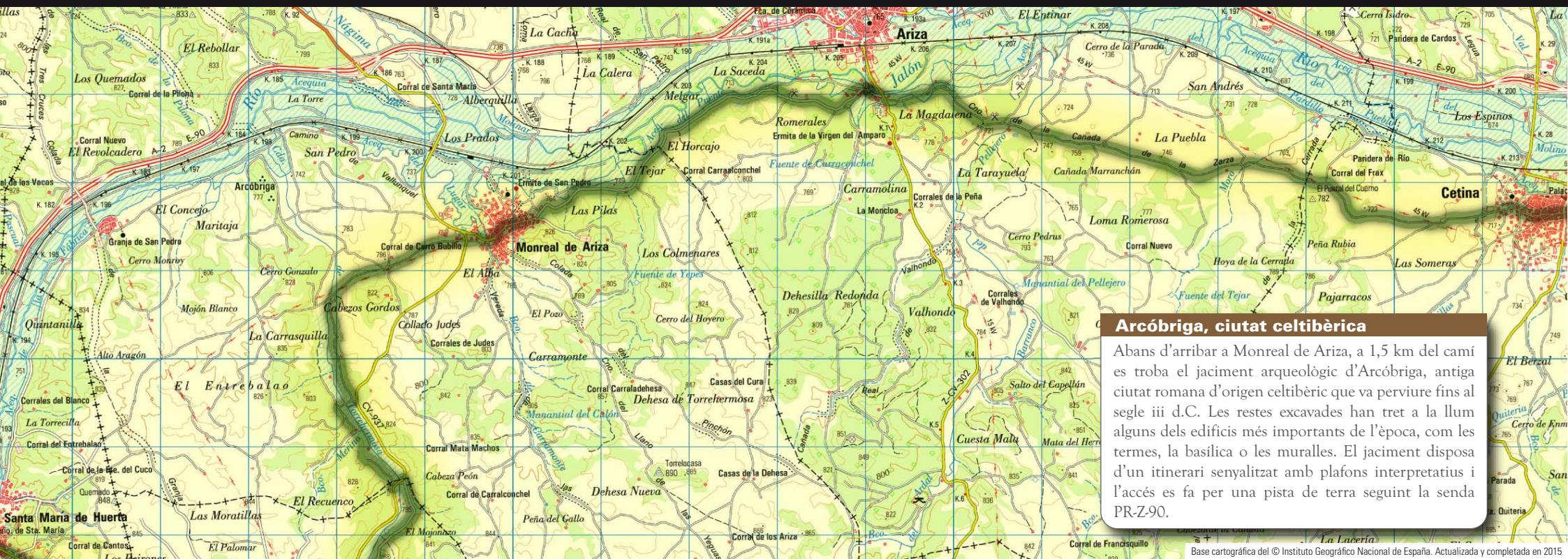
Cetina

(655 hab.)

Partim de **Monreal de Ariza** pel *Carrer Major* que creua la població, juntament amb la *senda PR-Z 90*. Descartem un camí a la dreta (km 27), que condueix al *cementeri*, i continuem fins a arribar a un *peiró* (km 27,2) al costat de l'abocador. El camí s'aproxima a l'horta del *riu Jalón*, discorrent entre els cultius i el bosc baix a la nostra dreta. El *PR-Z 90* es desvia a l'esquerra (km 30,3), però nosaltres continuem pel nostre camí. Arribem a una pineda i en un encreuament (km 31,2) ens desviem a l'esquerra i descendim fins a arribar al *pont romà* (km 31,7) sobre el *riu Jalón*, que ens condueix a **Ariza**.

Després de visitar **Ariza**, reprenem el nostre itinerari des del *pont romà* (km 31,7) sobre les aigües del *riu Jalón*. Prenem un camí asfaltat que, poc després, fa cap a la *carretera de CabolaFuente* (km 31,9). Creuarem la carretera i continuarem per un camí tot recte en direcció est. Continuem sense desviar-nos del camí principal fins a un encreuament (km 32,8) en el qual continuem recte pel *camí de la Cañada de la Zarza*, deixant a la nostra esquena l'horta del *Jalón*. El camí discorre entre camps de cereal amb alguna clapa de muntanya pelada mantenint el rumb cap a l'est fins a l'arribada a **Cetina**. Arribem al *Barranco del Pellejero* (km 33,5), en el qual aguaiten uns pocs arbres alineats en els seus marges. Continuarem sense abandonar el camí principal i ignorant nombroses desviacions laterals. El camí inicia una suau pujada fins a la contornada del *Puntal del Cuerno* i evitem una desviació a l'esquerra (km 37,3). A poc a poc, ens anem aproximant a **Cetina**, oculta darrere d'una llometa. Passem el *cementeri* (km 39,4), que deixem a la nostra esquerra, i ascendim entre antigues construccions agrícoles disseminades. L'entrada a la població es fa per la *Calle del Arrabal*, vora l'*ermita de San Juan Lorenzo* (km 40).

Arcóbriga, ciutat celtibèrica

Abans d'arribar a Monreal de Ariza, a 1,5 km del camí es troba el jaciment arqueològic d'**Arcóbriga**, antiga ciutat romana d'origen celtibèric que va perviure fins al segle iii d.C. Les restes excavades han tret a la llum alguns dels edificis més importants de l'època, com les termes, la basilica o les muralles. El jaciment disposa d'un itinerari senyalitzat amb plafons interpretatius i l'accés es fa per una pista de terra seguint la senda PR-Z90.

Tierras de Frontera

Guía Btt del Camino del Cid

5

Partim pel carrer de la Señoría fins a la carretera de Jaraba (km 40,5), que creuem per a seguir recte per un camí vora l'ermita de la Virgen de Atocha i dels antics llavadors. El camí travessa el llit sec del Barranco de San Lázaro (km 40,6) i ignora una desviació a la dreta (km 40,9). Després d'un curt descens amb ferm pedregós, arribem a l'horta del riu Jalón; el camí no l'abandonarà fins a la seua arribada a **Alhama**, discorrent entre l'horta i el secà. El ferrocarril queda a la nostra esquerra i, a poc a poc, ens hi anem aproximant fins a discórrer al costat de les vies (km 44,3). Poc després del barranc de Las Covatillas (km 44,8) el camí deixa les vies (km 45) i finalitza en la carretera d'accés a l'estació d'Alhama (km 45,4), a la vora de la població.

Ens situem en el pont sobre el riu Jalón (km 46,6), que divideix la població en dues. Avancem uns metres per l'avinguda de la Constitució i, sense arribar a creuar el túnel del ferrocarril (km 46,7), girem a la dreta per un camí asfaltat apegat a les vies. Arribem a un encreuament (km 47,6), a on girem a la dreta. Als vint metres, en un altre encreuament vora d'una passarel·la metàl·lica, continuem a l'esquerra per un camí que discorre paral·lel al riu en el seu sinuós recorregut. Creuarem el variable llit del riu Monegrillo (km 49,9) a l'altura de la seua desembocadura en el Jalón, per a, en breu, arribar una altra vegada a les vies del tren (km 50). Creuarem les vies per un pas inferior (km 50,4) que immediatament ix a la carretera N-II. Girem a la dreta i continuem pel voral de la carretera (hi extremerem la precaució). Evitem de passar per un tunelet (km 51,6) agafant un camí a mà dreta que torna a la carretera prop de la seua eixida. Seguim sense desviar-nos-en fins a arribar a **Bubierca**, en la part alta de la població, a la vora de l'Ajuntament (km 52,8).

Bubierca

(73 hab.)

Castejón de las Armas

(105 hab.)

Ateca

(2.001 hab.)

Km 52,8

6 km

Km 58,8

3,7 km

Km 62,5

Partim des de l'Ajuntament, vora la carretera N-II. Ens dirigim pel carrer Pedro García, que rodeja la població, fins a arribar-hi a la part baixa (km 53,3). Allí prenem un camí cap al riu Jalón, que creuarem per un pont (km 53,5). El camí creua un **pas del ferrocarril sense barrera** (km 53,7) i continua recte aproximant-se al riu i a les seues frondoses arbrades. Creuem per un pas inferior davall les vies del tren (km 54,5) per a, molt prompte, tornar a creuar-les novament (km 54,7). El camí, a poc a poc, es deteriora mentre va avançant al costat de cultius abandonats. Arribem a les vies del tren (km 55,1) i continuem per una senda que passa per davall del pont del ferrocarril sobre el Jalón. **La senda, de ferm poc definit i, en algun tram, complicat per a pedalejar**, discorre pels marges de camps abandonats. Pararem atenció a una séquia a l'esquerra, que ens servirà de referència en aquest tram. **Agafarem la bici al coll per a creuar la séquia** i eixir a un camp abandonat al final del qual trobem un camí a vora riu (km 55,8). El camí recorre la vall entre camps de fruiters. Arribant al viaducte de l'autovia, trobem un encreuament (km 57,3), per a on ens desviem a mà dreta i iniciem una curta pujada. Creuarem per un pont sobre les vies de l'AVE (km 58) i, al cap de poc, arribem a les primeres construccions de **Castejón de las Armas** (km 58,4).

Partirem des del pont sobre el riu Piedra pel passeig de Joaquín Costa en direcció a **Ateca**. Després d'una revolta, el passeig es transforma en la carretera A-1501 que hem de seguir fins a arribar als voltants d'**Ateca**. Es tracta d'una **via estreta amb un vorera d'emergència de reduïdes dimensions** i amb moltes revoltes, per la qual cosa haurem d'extremar-hi la precaució i fer-nos visibles als conductors. Passarem davall dels espectaculars viaductes de l'AVE (km 60) i de l'autovia (km 60,2), amb el riu Piedra a la nostra esquerra. La carretera arriba a la via del tren (km 60,9) i a un pont (km 61,3). En aquest punt deixem la carretera A-1501, que s'allunya pel pont, i continuem recte per un camí asfaltat al costat de les vies. El camí ens acostia ràpidament fins a **Ateca** (km 62), per a entrar-hi pel carrer de la Serrada i descendim pel carrer Bodeguillas fins a la passarel·la sobre el Jalón.

Cetina

(655 hab.)

6,3 km

Alhama

de Aragón

(1.107 hab.)

6,2 km

Bubierca

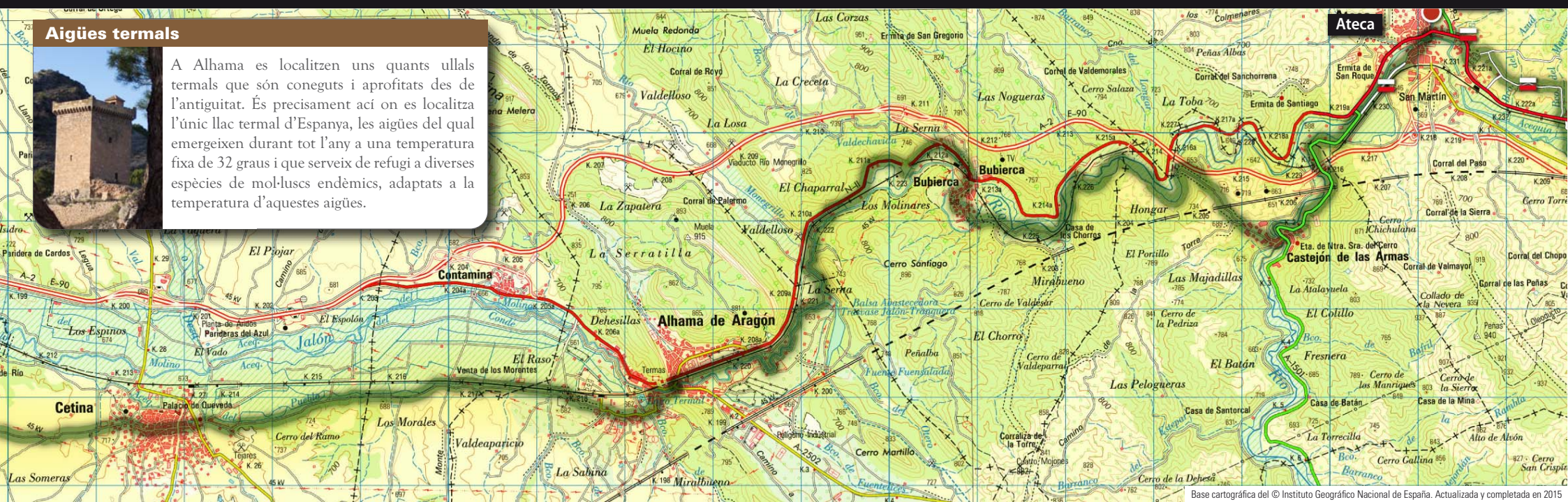
(73 hab.)

Km 52,8

Aigües termals

A Alhama es localitzen uns quants ullals termals que són coneguts i aprofitats des de l'antiguitat. És precisament ací on es localitza l'únic llac termal d'Espanya, les aigües del qual emergeixen durant tot l'any a una temperatura fixa de 32 graus i que serveix de refugi a diverses espècies de mol·luscs endèmics, adaptats a la temperatura d'aquestes aigües.

Tierras de Frontera

5

Guía Btt del Camino del Cid

Ateca

(2.001 hab.)

Km 62,5

6 km

Km 68,5

Partim d'**Ateca** per la *carretera N-II* en direcció a **Terrer**. A l'eixida de la població, a la vora de l'*ermita de San Blas* (km 63), parteix una senda amb una barana de fusta que ascendeix fins al *camp de fútbol*. Hem de rodejar-ne les instal·lacions per l'esquerra per arribar a una esplanada que serveix d'aparcament (km 63,4). Prendrem un camí asfaltat ignorant unes quantes desviacions de camins de terra. El camí asfaltat arriba a un encreuament en passar una nau i gira a la dreta (km 63,8), però nosaltres hem de continuar recte per un camí de terra. El camí arriba a una pinadeta, gira a la dreta i descendeix fins a la *carretera N-II* (km 65). Creuem la carretera i seguim per un camí a l'esquerra que descendeix fins a les vies del tren, que **△ creuarem per un pas sense barrera**. Arribarem a la vora del *riu Jalón* i després d'una passejada per les seues ribes arribem, de nou, a la via del ferrocarril (km 66,6). En aquest punt podem creuar les vies i continuar recte per a visitar el lloc on els arqueòlegs han determinat que es trobava **Alcocer**, de gran rellevància en la **Cançó del Cid**. En cas contrari, continuarem per un camí al costat de les vies que finalitza en un tram asfaltat a la vora d'un pont. Continuarem i creuarem un túnel davall de l'AVE (km 68) per a continuar, a mà esquerra, pel camí de servici fins a un encreuament, on s'inicia l'**enllaç de Calataiud** (km 68,5).

Inicio enlace de Calataiud

Km 68,5

3 km

Km 71,5

7,5 km

Km 79

Terrer

(515 hab.)

Calataiud

(20.346 hab.)

Inicio enlace de Calataiud

La batalla d'Alcocer

Conta el Cantar que el Cid va acampar en l'alteró de Torrecid, enfront del poble fortificat d'Alcocer, hui un descampat a dos quilòmetres d'Ateca. El Cid li va posar setge durant més de tres mesos. Després de conquerir-la mitjançant un estratagema, un exèrcit andalusí de tres mil homes va acudir des de València

per a recuperar-la i s'hi va produir una cruenta batalla. Hui pots recordar aquests fets amb el Cantar en la mà i preguntar-te, com nosaltres, per què l'autor va triar aquest lloc com a escenari d'una de les batalles més èpiques del poema, considerada pura ficció per la majoria dels estudiosos.

CALATAIUD
Tallers i botigues de bicicletes
ZONA JOVEN (976884700)
Pº Ramón y Cajal 11
CABESTRERO BIKES (976881619)
GÁLDAR 7

